

Nr 98.

Av herr **Hamrin m. fl.**, om införande i folk- och fortsättningskolor av obligatorisk undervisning för flickor i husligt arbete.

Det uttalande, som gjordes av 1918 års riksdag, att inom varje skoldistrikt tillfälle på ett eller annat sätt borde beredas den kvinnliga ungdomen att erhålla undervisning i husligt arbete, har visserligen vunnit beaktande ute i landet och bland skolans målsmän men dock icke i så vidsträckt omfattning, som önskligt vore.

Då berörda undervisning icke varit obligatorisk, har dess anordnande varit beroende dels av det lokala intresset, dels och icke minst av de ekonomiska förhållandena. Att städer och andra större samhällen därvid haft större förutsättningar att kunna ordna densamma är ju klart. För den egentliga landsbygden med dess flerstädes glesa befolkning och sämre skolformer med lågt barnantal har det varit vida svårare, även om intresse för saken funnits.

Sedan fortsättningsskolan blivit obligatorisk, har man i allmänhet förlagt hushållsundervisningen till den. Man har därvid ofta, särskilt i glest bebodda trakter, företagit en centralisering, så att kursen förlagts till en plats, dit flickor från ett större område kunnat sammanföras. Icke heller detta sätt att lösa frågan har dock kommit till användning i den omfattning, som riksdagen avsett.

Redovisningsåret 1918—19 förekom undervisning i husligt arbete i 185 avdelningar, bestående av 2,018 elever. I sju län förekom dock icke någon som helst sådan undervisning. Under år 1927—28 voro de distrikt i hela riket, varest hushållsundervisning meddelades i fortsättningsskolan, 563, därav 464 på landsbygden och 99 i städerna. Antalet avdelningar utgjorde 1,803 och elevantalet 25,701, fördelat med 16,200 på landsbygden och 9,501 i städerna. Redovisningsåret 1932—33 hade antalet distrikt växt till 995 — därav 888 på landsbygden och 107 i städerna — med tillsammans 2,283 avdelningar och 38,087 elever, varav 29,504 tillhörde landsbygden och 8,583 städerna. Därtill komma 2,292 barn, som åtnjutit samma slags undervisning i folkskolan.

Trots denna betydande ökning i såväl antalet distrikt och avdelningar som elever har dock hittills icke ens hälften av rikets skoldistrikt någon ordnad undervisning i husligt arbete inom fortsättningsskolan. Sist-

nämnda läsår — 1932—33 — saknades sådan undervisning i icke mindre än 1,468 distrikt. De olika länen visa därvid sins emellan mycket olika siffror, från 6 till 97 procent av totala antalet distrikt.

Att denna ojämna fördelning av möjligheterna att erhålla undervisning icke kan vara lycklig står utan vidare klart, i all synnerhet som ifrågavarande undervisning måste räknas till de viktigaste ämnena å barndomsskolans högre stadium. Vilken plats i livet de unga flickorna än må få, måste det alltid för dem vara av stort värde att äga kunskap i matlagning och hemvård. Skola dessa kunskaper kunna komma hela den uppväxande kvinnliga ungdomen till del måste dock tydligen mera effektiva medel än hittills komma till användning.

De sakkunniga som utrett frågan om sjunde skolåret ha också ansett detta och i fråga om hushållsundervisningen yttrat:

»Enligt de sakkunnigas mening är undervisningen i husligt arbete något av det allra nyttigaste, som fortsättningsskolan har att bjuda ungdomen, och de sakkunniga finna det därför angeläget, att särskilda ansträngningar göras för att realisera omnämnda, år 1918 uppställda program. Utvecklingen hittills har i detta hänseende varit glädjande. Vilken genomgripande förbättring av möjligheterna till erhållande av praktisk undervisning, som genomförandet av fortsättningsskolreformen inneburit för landsbygdens barn framstår i klar belysning, när man tager del av undervisningsstatistikens uppgifter. — — — Trots att ett framgångsrikt organisationsarbete pågått för här ifrågavarande undervisnings utbredning, funnos dock sistnämnda redovisningsår alltjämt 1,468 skoldistrikt, i vilka sådan undervisning icke förekom i fortsättningsskolan. I en del av dessa skoldistrikt har visserligen undervisning i husligt arbete anordnats i folkskolan eller hava flickorna beretts tillfälle att delta i dylik undervisning i närgränsande distrikt. Men även med hänsyn tagen härtill måste det sägas, att vi ännu äro långt från det år 1918 angivna målet.»

Att därför mera positiva åtgärder måste vidtagas anse sakkunniga ofrånkomliga och yttra härom:

»Då det icke faller inom de sakkunnigas uppdrag att planera för fortsättningsskolans förstärkande och konsolidering, hava de sakkunniga icke velat i nu berörda hänseende framställa något bestämt, positivt förslag. Men de anse sig böra här fästa uppmärksamheten på det synnerligen önskvärda i att undervisning i husligt arbete göres till en obligatorisk sak för flickor, som avgått från folkskolan. En dylik obligatorisk kurs i husligt arbete kan ordnas på olika sätt. I enstaka fall kan den tänkas förlagd till sjunde skolåret, men i regel torde det befinnas lämpligt, att undervisningen meddelas i fortsättningsskolan.

Allmänt införande av husligt arbete som obligatoriskt ämne torde emellertid ej kunna ske utan efter viss övergångsperiod. På åtskilliga

håll kunna lokala och andra förhållanden lägga hinder i vägen för en omedelbar reform. Även efter övergångstidens slut är det att antaga, att på åtskilliga håll svårigheter komma att uppstå för här ifrågavarande undervisnings ordnande. De sakkunniga tänka då närmast på det fall att barnantalet är för ringa för möjliggörande av särskild undervisning för flickorna. I många fall torde dock denna svårighet kunna övervinnas genom samarbete mellan närgränsande skoldistrikt.»

Även i övriga avseenden kan införandet av undervisning i husligt arbete som obligatoriskt ämne för fortsättningsskolans flickor stöta på svårigheter. Så komma t. ex. i de skolor, där flickor och gossar i övrigt undervisas gemensamt av en och samma lärare, flickorna att — om icke särskilda åtgärder vidtagas — helt eller delvis gå miste om den kurs i allmän medborgarkunskap, som är ett av de väsentligaste ämnena i fortsättningsskolan. Redan nu blir denna kurs oftast stympad och osammanhängande. Då emellertid flickorna för sitt blivande medborgarskap behöva denna undervisning i lika hög grad som gossarna, måste frågan om undervisningsplanens lämpliga utformning upptagas till prövning. Även den viktiga hälsoläran får icke för flickornas del försummas, där den förlägges till fortsättningsskolan. En utredning av frågan i hela dess vidd synes därför böra företagas. Därom yttra även ovannämnda sakkunniga:

»Det är tydligt att denna fråga tarvar närmare utredning, bland annat med hänsyn till frågan om lämpliga lärarkrafters anskaffande och ur kostnadssynpunkt. Enligt de sakkunnigas uppfattning vore det önskligt att en sådan utredning snarast möjligt komme till stånd. I samband härmed bör även frågan om hithörande lärarpersonals — jämväl de ambulerande lärarinnornas — anställnings- och pensionsförhållanden upptagas till prövning.»

Med hänvisning till ovan anförda uttalanden och fullt förvissade om att denna fråga är av synnerligen stor betydelse för den uppväxande ungdomen och dess framtid hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla om utredning och förslag till nästkommande riksdag
angående införande i folkskolan respektive fortsätt-
ningsskolan av obligatorisk undervisning för flickor i
husligt arbete.

Stockholm den 21 januari 1936.

Felix Hamrin.

J. Bergman.

Elof B. Andersson.

D. Hansén.

B. v. Stockenström.
